

בס"ד. יום שמחת תורה, ה'תשל"ב

(הנחה בלתי מוגה)

להבין ענין שמחת תורה. הנה ידוע הדיוק בזה¹, מדוע אין עושים שמחת תורה בחג השבועות שהוא זמן מתן תורתנו, אלא ביום שמחת תורה. ואם מצד מ"ת דלוחות אחרונות שהי' ביום הכיפורים, כמ"ש² ביום חתונתו, זה מתן תורה שבו ניתנו לוחות אחרונות³, הי' צ"ל שמח"ת ביום הכיפורים עצמו. ואם מצד זה שאין שמחה אלא ביין⁴, שאינו יכול להיות ביום הכיפורים, הרי עדיין הי' אפשר לעשות שמח"ת בשמיני עצרת, ולא ביום טוב שני של גליות, שמחת תורה.

(ב) **ויובן** בהקדם⁵ מ"ש במדרש (שיר השירים רבה⁶) על הפסוק⁷ מה יפו פעמך בנעלים בת נדיב, אמר ריב"ל ראוי היתה העצרת של חג שתהא רחוקה חמישים יום כנגד העצרת של פסח, אלא עצרת של חג ע"י שהן יוצאין מן הקיץ לחורף לית ביומייהו דייזלון וייתון, משל למה הדבר דומה, למלך שהיו לו בנות הרבה, מהן נשואות במקום קרוב ומהן נשואות למקום רחוק, יום אחד באו כולן לשאול שלום המלך אביהם, אמר המלך, אלו שנשואות במקום קרוב אית בעונתן למיזל ולמיתי, ואילין שנשואות במקום רחוק לית בעונתן למיזל ולמיתי, עד דאינון כולן אצלי הכא נעביד כולן חד יו"ט ונחדי עמן, כך עצרת של פסח, עד דאינון נפקין מהחורף לקיץ, אמר הקב"ה אית ביומא למיזל ולמיתי, אבל עצרת של חג, ע"י שהן יוצאין מהקיץ לחורף כו', אמר הקב"ה לית ביומא למיזל ולמיתי, אלא עד דאינון הכא נעביד כולן חד יו"ט ונחדי, לפיכך משה מזהיר את ישראל ביום⁸ השמיני עצרת תהי' לכם. וצריך להבין, מה מוסיף המשל על הנמשל, דלכאורה הנמשל עצמו

4 פסחים קט, א.

5 בהבא לקמן — ראה אוה"ת שמע"צ

שם. ד"ה ביום השמע"צ תרל"ב (סה"מ

תרל"א ח"ב ע' תקפג ואילך). ד"ה הנ"ל

עזרת' ותרפ"ט שם.

6 פ"ז, ב (ב).

7 שה"ש ז, ב.

8 פינחס כט, לה.

1 ראה מאמרי אדמו"ר הזקן תקע"ב ע' ל

ואילך. ע' לט ואילך. אוה"ת שמע"צ ע'

תשעט ואילך. ד"ה ביום השמע"צ (הא')

עזרת' (סה"מ עזרת' ע' לא ואילך). תרפ"ט

(סה"מ תרפ"ט ע' סו ואילך). וש"נ.

2 שה"ש ג, יא.

3 משנה תענית כו, ב ובפרש"י שם.

4 גמרא שם ל, ב.

מובן, ואין צורך למשל על זה. גם צריך להבין כמה פרטים במשל זה, מה נוגע כאן הענין דנשואות כו', היינו ענין הנישואין, וגם מהו הלשון לית בעונתן למיזל ולמית.

ג) אך הענין הוא, דהנה, זה שאלו שיוצאים מהחורף לקיץ נקראים נשואות למקום קרוב, ואלו שיוצאים מהקיץ לחורף נקראים נשואות למקום רחוק, י"ל שזהו לפי שהקיץ הוא זמן נתינת הלוחות הראשונות, והחורף הוא זמן נתינת לוחות אחרונות.

ובהקדים החילוק בין לוחות ראשונות ולוחות אחרונות, שלוחות ראשונות היו מעשה אלקים, כמ"ש⁹ והלוחות מעשה אלקים המה והמכתב מכתב אלקים הוא חרות על הלוחות, וכתיב¹⁰ מזה ומזה הם כתובים, שהי' בדרך נס מלמעלה. ועל זה אמרו רז"ל¹¹ א"ת חרות אלא חירות, אין לך בן חורין אלא מי שעוסק בתלמוד תורה, והיינו, שמצד ענין לימוד התורה כפי שהוא מצד לוחות הראשונות, אין מציאות של גלות ומצרים ועבודת פרך, וענין עבודת פרך כפי שהוא מצד התורה הו"ע השקו"ט שבתורה, כדאיתא בזהר¹² (ונתבאר בתו"א¹³) בחומר¹⁴ דא ק"ו ובלבנים¹⁴ דא ליבון הלכתא כו'. משא"כ לוחות אחרונות, הרי הלוחות לא היו מעשה אלקים וכו', והי' זה לאחרי ירידת בני"ע ע"י חטא העגל כו', שאז היתה ירידה גם למשה, שאבדו אלף אורות שניתנו לו במ"ת (ורק בשבת נותנים לו במתנה, ועז"נ¹⁵ ישמח משה במתנת חלקו¹⁶). אמנם, דוקא מצד זה שלוחות אחרונות באו לאחרי הירידה שבינתיים, יש בהם מעלה על לוחות ראשונות (וזהו הטעם שלוחות שניות לא נשתברו כו'), כמארז"ל¹⁷ אלמלא נשתברו הלוחות לא הי' רק חמשה חומשי תורה וספר יהושע בלבד. ובמדרש איתא¹⁸ אל תצטער על הלוחות הראשונות ששברת, שלא הי' בהם אלא עשה"ד לבד, ובלוחות השניים אני נותן לך הלכות מדרש ואגדות, הה"ד¹⁹ ויגד לך תעלומות חכמה כי כפליים לתושי', והיינו לא רק כפליים בכמות, אלא הרבה יותר שלא בערך, משנה וגמרא וספרא וספרי ומכילתא וכו']והיינו, שנוסף על תעלומות חכמה, שהו"ע פנימיות התורה, הנה גם בנגלה דתורה עצמה ניתוסף באופן

15) בתפלת שחרית דשבת.

16) פרי עץ חיים שער השבת פרק ח. ועוד.

17) נדרים כב, ב.

18) שמור"ד פמ"ו, א.

19) איוב יא, ו.

9) תשא לב, טז.

10) שם, טו ובפרש"י.

11) אבות פ"ו, ב.

12) ח"ג קנ"ג, א (ברע"מ).

13) ר"פ שמות.

14) שמות א, יד.

דכפליים לתושי]. וגם אצל משה היתה עלי' גדולה יותר לאחרי הלוחות האחרונות, שאז קרן עור פניו כו'.²⁰ וגם ישראל היו אז במדריגה עליונה יותר, כמובן מפרש"י²¹ שהענין דסלחתי כדברך הי' בשמחה ובלב שלם. וטעם הדבר שדוקא בלוחות האחרונות יש מעלה זו, לפי שתכלית הכוונה בבריאת העולם היא שנתאוה הקב"ה להיות לו ית' דירה בתחתונים²², וענין זה הוא דוקא לאחרי הירידה שגרמה לנתינת לוחות האחרונות, שאז ירדו למדריגה תחתונה שאין למטה ממנה, ודוקא שם עושים דירה לו ית'. וזהו גם מה שאמרו רז"ל²³ אלמלא נשתברו הלוחות לא הי' אומה ולשון שולטת בהם, היינו שלא הי' דבר המנגד, וא"כ היתה העבודה באופן אחר²⁴, ולא הי' ענין דירה בתחתונים בשלימות. ודוקא לאחרי שבירת הלוחות (שבגלל זה ניתנו לוחות אחרונות), שאז הי' ענין של מנגד כו', וכמ"ש²⁵ אשר שלט האדם באדם לרע לו, הנה עי"ז באו לעילוי דעשיית דירה לו ית' בתחתונים.

והנה ההפרש בין לוחות הראשונות ולוחות האחרונות בעבודת האדם הוא ההפרש בין עבודת הצדיקים לעבודת בעלי תשובה²⁶. והענין בזה, דהנה, לוחות הראשונות ניתנו בזמן שהיו ישראל בבחי' צדיקים²⁷, והיינו, שלאחרי שנגלה עליהם מלך מלכי המלכים הקב"ה בכבודו ובעצמו וגאלם²⁸, ולאחרי שבעה שבועות שבהם ביררו כל ז' המדות בשלימות (כפי שכל מדה כלולה מז'), אזי הי' במתן תורה הענין דוירד הוי' על הר סיני²⁹, ופסקה זוהמתן³⁰, ואז ניתנו לוחות ראשונות, שזהו ענין ומצב של צדיקים. אך לוחות האחרונות ניתנו לאחרי החטא והתשובה שבינתיים, שזהו ענין עבודת בעלי תשובה. וזהו הטעם שבמתן תורה (שבו ניתנו לוחות ראשונות) כתיב³¹ פנים בפנים דבר הוי' עמכם, ואילו

(25) קהלת ח, ט.
 (26) בהבא לקמן ראה מקומות שצויינו בהערות 1; 5.
 (27) ראה גם סה"מ תרל"ו ח"ב ע' שס.
 תרנ"ב ס"ע ג ואילך.
 (28) הגש"פ פיסקא מצה זו, ושם לפני"ז פיסקא ויוציאינו.
 (29) יתרו יט, כ.
 (30) שבת קמו, א.
 (31) ואתחנן ה, ד. נת' באוה"ת ואתחנן ע' קצג. ד"ה פנים בפנים עטר"ת (סה"מ עטר"ת ע' תקעט ואילך), תרצ"ז (סה"מ תרצ"ז ע' 272 ואילך).

(20) תשא לה, כט ואילך.
 (21) תשא לג, יא. עקב ט, יח.
 (22) ראה תנחומא בחוקותי ג. נשא טז.
 ב"ר ספ"ג. במדב"ר פ"ג, ו. תניא רפ"ו. ובכ"מ.
 (23) עירובין נד, א.
 (24) בסה"מ תרל"ב שם: "מוכרח לומר שענין הבירורים הי' באופן אחר לגמרי, שלא ע"ד העלאת הניצוצות דעכשיו, שע"י שישראל הם בגלות .. מעלים הניצו' אשר נבלעו בו .. ע"י אשר שלט אדם בליעל באדם דקדושה, אבל אם לא הי' שולט בהם כו', הי' מוכרח להיות הבירורים באו"א כו".

ביום הכיפורים (שבו ניתנו לוחות אחרונות) כתיב³² לפני הוי' תטהרו, כי, במתן תורה היתה המשכת שם הוי' בכאו"א מישראל (כמבואר בלקו"ת³³), ואילו ביום הכיפורים הי' הגילוי דלפני הוי', היינו למעלה מהוי'³⁴, כי בעלי תשובה הם בחילא יתיר, יותר מצדיקים³⁵, וכמארז"ל³⁶ במקום שבעלי תשובה עומדים צדיקים גמורים אין יכולים לעמוד שם.

ד) **וזהו** משל למלך שהיו לו בנות הרבה וכו', דבנות היינו נש"י, וזה שירדו למטה להתלבש נשמה בגוף הו"ע נשואות, דכשם שנישואין הו"ע חיבור משפיע ומקבל, כך גם התלבשות הנשמה בגוף הו"ע של נישואין³⁷. ובזה גופא יש ב' אופנים, נשואות למקום קרוב הם צדיקים, שעז"נ³⁸ כי מי גוי גדול אשר לו אלקים קרובים אליו, ונשואות למקום רחוק הם בעלי תשובה, שעל זה אמרו רז"ל³⁹ שלום שלום לרחוק ולקרוב⁴⁰, לרחוק שנעשה קרוב. וזה שיום אחד באו לשאול שלום אביהם המלך, הו"ע ר"ה ויוהכ"פ ועשי"ת שבהם שבים בתשובה כו'. ובהקדים, שבמשך כל השנה כולה, הנה בזמן הקיץ, הרי כשם שאז מאיר בפשטות השמש, כך ברוחניות אז הוא זמן הארת בחי' שמש הוי'⁴¹, ובחי' שמש צדקה ומרפא בכנפי⁴², וכשם שע"י אור השמש רואים את הדרך הישרה, כן הוא גם בשמש הוי'. אך יש מצב שחמרא בתקופת תמוז קרירא לי'⁴³, היינו ששמש הוי' אינו מאיר אצלו כדבעי, ועד שאפשר שחטא ופגם ועבר את הדרך כו'. והתיקון לזה הוא ענין התשובה, שזהו מה שבאו לשאול בשלום אביהם המלך, בר"ה ויוהכ"פ ועשי"ת. אבל דוקא משום שהם נשואות למקום רחוק, ויש אצלם מעלת התשובה, לכן לא צריך⁴⁴

41) ע"פ תהלים פד, יב. וראה המשך תער"ב פק"פ (ח"א ע' שסח [ח"ב ע' תקה]).
לקו"ש ח"ז ע' 155. חי"ח ע' 310.
42) מלאכי ג, כ.
43) שבת נג, א. וראה המשך תער"ב שם. סה"מ תרפ"ט ע' כזו ואילך.
44) בסד"ה ביום השמע"צ תרל"ב: "בבחי' התשובה אי אפשר להרחיק הזמן, וע"ד אל יאמר אדם אי אפשרי... אבל הבע"ת יאמר אי אפשרי, ועד"ז יובן כאן שהפלגת הזמן הוא לפי שלא נתרחק כלל מעולם, אבל הבע"ת צ"ל מיד". ובסד"ה זה עזר"ת: "א"א להיות המשכת הזמן בבע"ת ("כ"א לכנוס תיכף בתומ"צ"), וגם אינו מוכרח, שממשיכים את האור והגילוי בשעתא חדא כו".

32) אחרי טז, ל.
33) ר"פ ראה.
34) ראה לקו"ת אחרי כו, סע"ג. כז, ד.
35) ראה זהר ח"א קכט, ב. וראה תניא אגה"ת ספ"ח. מאמרי אדמו"ר הזקן תקס"ה ח"א ע' תפז ואילך. אוה"ת שה"ש ח"ב ע' תרנא ואילך.
36) ברכות לד, ב. רמב"ם הל' תשובה פ"ז ה"ד.
37) ראה זח"א קכב, ב (במהנ"ע). קפא, ב. אוה"ת חיי שרה קיט, סע"ב.
38) ואתחנן ד, ז.
39) ברכות שם. וראה מקומות שצויינו בהערות 1; 5.
40) ישע"י נז, יט.

לחכות חמישים יום, אלא הוא בשעתא חדא וברגעא חדא⁴⁵. וזהו ענין לית בעונתן למיזל ולמיתי, דכיון שעבודתם היא עבודת התשובה, אינם צריכים לענין של ההתבוננות באריכות כמו הצדיק, אלא הוא בשעתא חדא, בלי התבוננות כלל. וזהו גם הביאור בתורת הרב המגיד⁴⁶ שזה שאמרו רז"ל⁴⁷ אל יאמר אדם אי אפשי כו' אלא אפשי ומה אעשה ואבי שבשמים גזר עלי, הוא רק בצדיקים, ולא בבעלי תשובה, שזהו לפי⁴⁸ שבבע"ת לא שייך ענין ההתבוננות דאפשי ומה אעשה, כי כל תנועת עבודתו היא בשעתא חדא וברגעא חדא, ולכן צריך לומר אי אפשי בענינים בלתי רצויים. ועוד ענין בזה, שעילוי זה פועלים בעלי תשובה גם בצדיקים, שזהו גם מה שחודש תשרי בא לאחרי ימות הקיץ, להורות שגם בצדיקים נפעל העילוי דתשובה — תשובה עילאה (כמבואר באגה"ת⁴⁸ שענינה לימוד התורה), וכמו באדם עצמו, שביורר הנפש הבהמית פועל עילוי גם בנפש האלקית⁴⁹. וזהו גם מה שבעצרת של פסח, חג השבועות, כתיב⁵⁰ עצרת להוי' אלקיך, משא"כ בעצרת של חג, שמע"צ ושמח"ת, כתיב⁸ עצרת תהי' לכם⁵¹, דכיון שעצרת של חג היא נעלית יותר, ה"ה נמשכת למטה יותר, לכם, בעוה"ז הגשמי, כנודע⁵² שכל הגבוה יותר יורד למטה יותר.

(ה) **והנה** ענין התשובה, שזהו החידוש דלוחות אחרונות, הוא בכללות בראש השנה ויום הכיפורים, ואח"כ נמשך בהתגלות בחג הסוכות, ובפרט ע"י נטילת ד' מינים, כמ"ש⁵³ ולקחתם לכם ביום הראשון פרי עץ הדר וגו', שעיי"ז נעשית המשכת הגילויים דר"ה ויוהכ"פ בפנימיות (כמבואר בכ"מ⁵⁴). ואח"כ ביום השמיני עצרת תהי' לכם, ששמיני הוא לשון שומן⁵⁵ ועסענץ⁵⁶ (תמצית) של כל דבר, ושמיני רומז

ואילך. ובכ"מ.

(53) אמור כג, מ.

(54) ראה מאמרי אדמו"ר הזקן תקס"ח

ח"א ע' תמוח. סידור (עם דא"ח) רסה, סע"א

ואילך [שפז, ג]. סה"מ תרל"ז ח"ב ע' תרכו.

ע' תרנב. סד"ה ולקחתם לכם העת"ר (המשך

תער"ב ח"ב ע' תרעט [ח"ג ע' תתקכב]).

(55) אוה"ת שמע"צ ע' א'תתיו. ד"ה ביום

השמע"צ תרצ"ו (סה"מ תרצ"ו ע' 41). וש"נ.

(56) אוה"ת בהעלותך ע' תכו. בלק ע'

תתקכו.

(45) זהר ח"א קטט, סע"א ואילך.

(46) הובא בלקר"ת ואתחנן ט, ד. ובכ"מ.

(47) תו"כ ופרש"י קדושים כ, כו.

(48) פ"ט ואילך.

(49) ראה אוה"ת תנוכה תתקל, ב. סה"מ

פרי"ת ע' קנה. ובכ"מ.

(50) פ' ראה טז, ח.

(51) ראה גם ד"ה ביום השמע"צ תרל"ב

(ע' תקפד. ובסופו: "מה שבשש"פ הוא עצרת

לה' אלקיך, עכשיו הוא לכם כו").

(52) ראה שערי אורה נח, א ואילך. סה, א

על ספירת הבינה⁵⁷, ויתירה מזה, ששמיני הוא אות ח', שהיא הראש דתיבת חכמה. ועד שאח"כ נמשך ענין זה ביו"ט שני של גלויות, שהוא יום שמחת תורה, שדוקא ביום זה עושים שמח"ת, ולא בחג השבועות, כי בו הוא תכלית השלימות דלוחות אחרונות. ולאח"ז מתחיל הענין דיעקב הלך לדרכו⁵⁸, וכיון שישראל מלכים הם⁵⁹, הרי זה כמו המלך שבשעה שהולך בדרך הרי הוא כובש כל המדינות שעובר בהם כו'. ועד שעיי"ז באים לקיום היעוד ונגלה כבוד הוי' וראו כל בשר יחדיו כי פי הוי' דיבר⁶⁰, והי' הוי' למלך על כל הארץ ביום ההוא יהי' הוי' אחד ושמו אחד⁶¹, וכמארז"ל⁶² כשאני נכתב אני נקרא, בגאולה האמיתית והשלימה ע"י משיח צדקנו, בקרוב ממש.

(59) תקו"ז בהקדמה (א, ב).

(60) ישעי' מ, ה.

(61) זכרי' יד, ט.

(62) פסחים נ, א.

(57) ראה אוה"ת שמע"צ ע' א'תשצג.

וישב רסח, א.

(58) לשון הכתוב — ויצא לב, ב. וראה

אג"ק אדמו"ר מהוריי"צ ח"א ע' קצד. סה"ש תרצ"ו ע' 43. וש"נ.